UYARI: CSE (Caz Standartları Enstitüsü)'nün yayınladığı bildiriye göre, kuru kuruya teori bilmek, teoriyi enstrümanında uygulamamak, ve en önemlisi DUYMAMAK; çalışta ve yazışta kuruluğa, gereksiz entellektüel tınlamaya ve kafa karışıklığına neden olabilmektedir. Bu yan etkilerin önlenebilmesi için, teoride öğrenilen her şeyin mutlaka çalınması, -sesiniz çok kötü olsa bile- söylenmesi ve ne yapılıp edilip DUYULMASI gerekmektedir. Ya da bu teori meselesi temelli pas geçilerek, caz tarihinin her döneminde mümkün olduğu üzere, müzik sadece kayıtlardan dinlenerek/ çalınarak/ (çevrede varsa eğer) ustalardan doğrudan öğrenerek halledilmelidir. Aksi takdirde ileri dönemde ortaya çıkabilecek komplikasyonlardan kurumumuz sorumlu değildir.

Yazıma başlamadan önce iki küçük gereksiz polemiğe gireyim, geçen sayıdaki yazımın "Dr. Gitar" başlığını taşımasının sorumluluğunu aşırı bir grup Emniyet Md.'nü arayarak üstlendi de rahatladım. Yani ben hiç öyle isim koyar mıyım canım? İkincisi de dergide tüm "caz"ların "jazz" yapılmasına çevremdeki pek çok müzisyen gibi ben de karşıyım çünkü; sonuçta caz kelimesi Türkiye'de cazın dans müziği olduğu zamanlarda dilimize girmiş ve bu müziğin bir şekilde kabul gördüğünü gösteriyor. Ayrıca "rhythm and blues, soul, reggea" gibi kelimeleri nasıl okuyoruz, İngilizce değil mi? Öyleyse "jazz" yazdığımızda da caz diye değil "ceezz" diye okumamız lazım. Bence küçük ama önemli bir ayrıntı dergide. Neyse konumuza dönelim…

Eveet, demek ki bir önceki dersimizi güzelce çalışıp, aralıkları tamamen öğrendik ve hatta bazılarını duyup söyleyebilmeye başladık ha? Şimdi çıkarın bakalım kağıtları, imtihan yapıcam. Aa, ne demek haber vermedim, biz boşuna mı anlatıyoruz bu kadar şeyi burda, öğrenip öğrenmediğinizi de kontrol edicez tabi ki.Neyse, işte sorular:

Eb'un artık dörtlüsü(#4) nedir?
E'nin küçük altılısı(m6) nedir?
B'nin büyük üçlüsü(M3) nedir?
F#'in artık beşlisi(#5) nedir?
Ab'ün eksik beşlisi(b5) nedir?
D'in büyük yedilisi(M7) nedir?
Aşağıdaki aralıkları adlandırın(ız):

(Batı müziğinde notaları harflerle adlandırıyoruz; öyle ki La=A, Si=B, Do=C, Re=D, Mi=E, Fa=F, Sol=G. Evet bir de bunu ezberlemeniz gerekiyor akor şifrelerini okuyabilmek için.)

("Abi, aslında çok çalıştım ama aralıkçı bana taktı yaa…") Aralıklarla ilgili son ve önemli birşey daha söyleyip yeni konuya geçiyorum. Aralıklar bir oktavdan daha büyüklerse 7 ile toplanarak söylenirler, yani "#11" dediğimizde "1 oktav+ #4" ya da "b9" dediğimizde "1 oktav+ b2" aralığı kastederiz. Geri kalanları da bilmiyorsanız yazın lütfen, ev ödevi, kontrol edicem haftaya.

Şimdi gelelim triad'lara yani üç sesli akorlara. Akor nedir? Üç ya da daha fazla sesin bir arada tınlamasıdır, yani sessizlik-tek nota-aralık-akor dizgesindeki 4. basamaktır. Batı Müziğinde 3 sesli akorlar, değişik 3'lü aralıkların üst üste konulmasıyla elde edilir. Bunun dalga boylarının girişimleri gibi fiziksel nedenleri olsa da, bir Marslı için hiçbir anlamı

olmayabilecek "insanların ortak sosyal/ algısal paydalarda kendilerini ikna etmeleri" gibi bir nedeni de olabilir. Neyse dört temel triad'ımız var Batı Müziği'nde, bunlar:

M3'lü aralığın üstüne m3'lü aralık koyarak elde ettiğimiz Majör triad' (M)
m3'lü aralığın üstüne M3'lü aralık koyarak elde ettiğimiz Minör triad' (m)
m3'lü aralığın üstüne m3'lü aralık koyarak elde ettiğimiz Eksik (diminished) triad' (dim/ o)
M3'lü aralığın üstüne M3'lü aralık koyarak elde ettiğimiz Artık (augmented) triad' (aug/ +)

Dikkatimizi cezbettiği üzere akoru en alttaki notaya göre adlandırdık (C majör vb.), bu notaya "kök" sesi diyoruz ve bu pozisyondaki akorlara "kök pozisyonundaki" akorlar diyoruz. Nee, bir de başka pozisyonlarda akorlar mı var? Maalesef evet, oraya da az sonra gelicez.

Neyse, şimdi sıkıntılarımıza sıkıntı katan bu bilgiyle ne yapıcaz? Yazının başındaki CSE uyarısını göz önüne alarak tercihen piyanoda (yoksa herhangi bir polifonik alette- gitar, vibrafon, melodika, buzuki, bas vs) çalarak her akorun rengini duymaya çalışacağız ve söyleyeceğiz. Size nasıl gelir bilmiyorum, ama insanlığın genel görüşü(duyuşu) majör akorların mutlu/ açık/coşkulu/güçlü, minör akorların hüzünlü/kapalı/içe dönük, eksik akorların gergin/tehlikeli, artık akorların sisli/yüzer/büyülü bir rengi olduğu şeklinde. Yine de kendi algınızı kendiniz keşfedin (reklam sloganı gibi oldu valla, kopiraytını alayım hemen). Ayrıca bu niteliklerin göreceli olduğunu da unutmamak lazım, yani öyle bir gerilim yaratabiliriz ki, minör bir akor gayet ferah ve mutlu gelebilir vs.

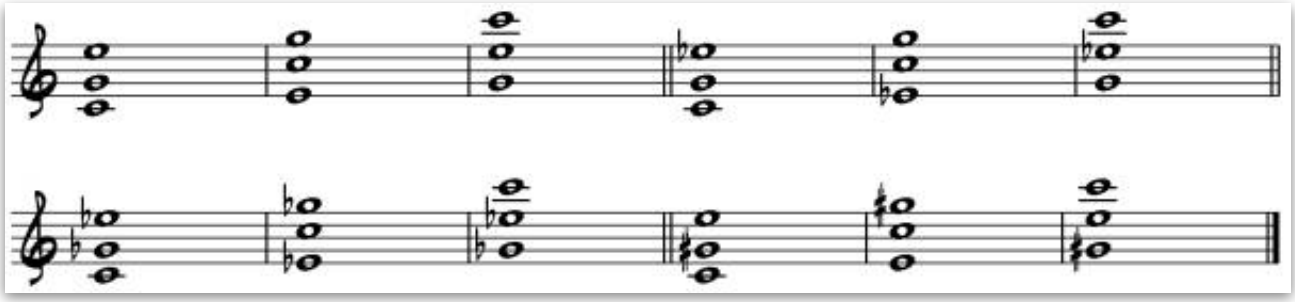
Şimdi hayatımızın en zorlu projesi olan müzik öğrenmeye devam etmek uğruna, tüm triad'ları 12 tondan yazıyoruz ve hafızlıyoruz. Nasıl mı? C'yu ben yazdım, C#'den devam ediyoruz; C# majör akorunu nasıl bulucaz? C#'ün üstüne M3'lü koyarsak E#, onun üstüne m3'lü koyarsak G#, yani C# majör akoru = C# E# G#. Aynı işlemi min, dim, aug akorlarının formülleri için tekrarlıycaz. Sonra Db'e geçicez, Db'ün üstüne M3'lü koyarsak F, onun üstüne m3'lü koyarsak Ab, yani Db majör akoru = Db F Ab. Aynı işlemi min, dim, aug akorlarının formülleri için tekrarlıycaz. Eh, gerisini de siz yazın artık canım…

Eveet, gelelim akorların çevrimlerine, geçen dersimizden de hatırlayamadığımız üzere çevrim(inversion) ne demekti, alttaki notayı tutup bir oktav yukarı koymak demekti; yani bu durumda çevrilmiş akorlar, en allta kök sesinden başka bir sesi olan akorlar oliyür. Yani:

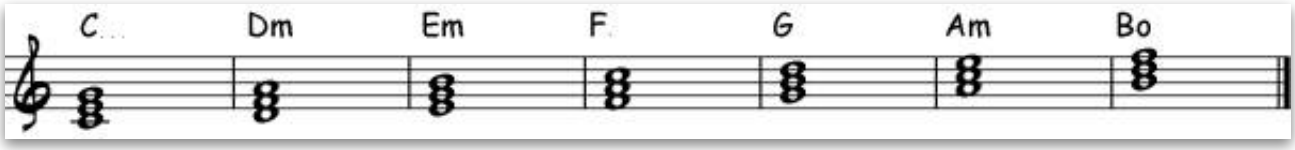
Evet C majörün sembolü "CM" ya da sadece "C", C minörün sembolü "Cm" yada "c", C eksik akorun sembolü "Co" ya da "Cdim", C artık akorun sembolü de "C+" yada "C aug" oluyor. Klasik müzikte 1.inv.'e "6/3", ikinci çevrime de "6/4" dendiğini hatırlatayım, yani C 6/4 gibi bir sembol gördüğümüzde onun C majorün 2.inv.ı olduğunu anlayacağız, eğer karşılaşırsanız klasik teori kitaplarında.

Yukarıda yazdığımız akorlar "kapalı pozisyonda"lar yani araya başka bir akor sesi giremeyecek şekilde düzenlenmişler, oysa biz onları biraz dağıtıp aralarına biraz havalandırma boşlukları yerleştirebiliriz, buna da çok yaratıcı bir şekilde "açık pozisyon" adını veririz:

Evet, tabi ki leb… demeden zaten 12 tondan yazmış olduğunuz triad'larınızın, 1. ve 2. çevrimlerini, açık/kapalı pozisyonlarını da yazdınız, çaldınız, dinlediniz ve söylediniz zaten; ya da enstrümanınızı satıp boş bir overlokçu kadrosu aramaya başladınız.

Overlokçuluktan sıkılıp müziğe geri dönenler için yazmaya devam ediyorum. Bu triad'ları ne yapıcaz, yani nasıl kullanılıyor bunlar? Gelin majör dizinin her sesi üzerine sadece dizi seslerini kullanarak triad'lar kuralım ve sonuçlarını inceleyelim:

Gördüğümüz gibi majör ve minör akorlar 3-3 berabere kalırlarken, dim akorumuz sadece 1 sayı atabildi, aug'dan ise tık yok. Majör bir diziyi triad'larla armonize ettiğimizde karşımıza çıkan sonuç:
Dizinin I.,IV. ve V. derecelerinde majör akorlar oluşuyor.
Dizinin II., III., VI. derecelerinde minör akorlar oluşuyor.
Dizinin VII. Derecesinde dim akor oluşuyor. Bu tabi ki tüm majör diziler için geçerli ve biiiz 12 tondan tüm majör dizileri yukarıdaki gibi yazarak armonize ediyoruz. (Yeteer, herşeyi itiraf edicem…

Bu yetmezmiş gibi bu işlemi Batı Müziğinin en sık kullanılan diğer iki dizisi olan Armonik minör ve Melodik minör için de yapacağız. Tabi, önce bilmeyenler için bu dizileri yazarak:

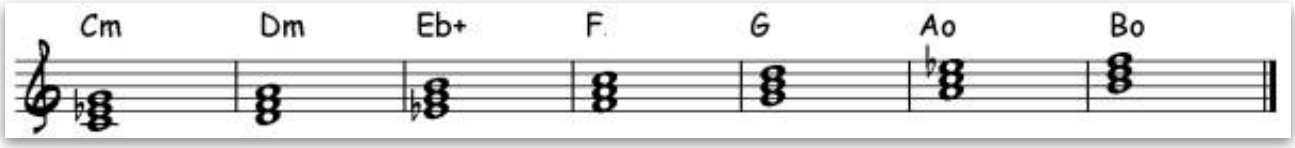
Armonik minör dizisinin her sesi üzerine sadece dizi seslerini kullanarak triad'lar kuralım ve sonuçlarını inceleyelim:

Armonik minör dizisini triad'larla armonize ettiğimizde karşımıza çıkan sonuç şu:

Dizinin V. ve VI. derecelerinde majör akorlar oluşuyor.
Dizinin I. ve IV. derecelerinde minör akorlar oluşuyor.
Dizinin II. ve VII. derecesinde "dim" akor oluşuyor.
Dizinin III. derecesinde "aug" akor oluşuyor.

Melodik minör dizisinin her sesi üzerine sadece dizi seslerini kullanarak triad'lar kuralım ve sonuçlarını inceleyelim:

Melodik minör dizisini triad'larla armonize ettiğimizde karşımıza çıkan sonuç da şu:

Dizinin IV. ve V. derecelerinde majör akorlar oluşuyor.
Dizinin I. ve II. derecelerinde minör akorlar oluşuyor.
Dizinin VI. ve VII. derecesinde "dim" akor oluşuyor.
Dizinin III. derecesinde "aug" akor oluşuyor. Şimdi ne yapmanız gerektiğini söylemeye artık benim bile dilim varmıyor. Acıdım size bir an vallahi. Ama siz bunları öğrenmezseniz nasıl kalkınacak bu ülkenin müziği, ne yapalım başa gelen çekilir artık…

Şimdi olayı şöylece bir toparlamak (ya da daha da karmaşıklaştırmak) için bir tablo yapalım:

Dizi/triad	Majör triad	Minör triad	Dim. triad	Aug. triad
Majör dizi	I, IV, V	II, III, VI	VII	
Armonik minör dizi	V, VI	I, IV	II, VII	III
Melodik minör dizi	IV, V	I, II	VI, VII	III

Bu tabloyu nasıl kullanabiliriz? Elimizde bir C majör triad'ı var diyelim ki, bu akorun fonksiyonu değişik tonalite'lerde ne olabilir? Majör triad' kolonuna baktığımızda, majör dizilerde I, IV ve V fonksiyonu olduğunu görüyoruz, dolayısıyla C majör tonalite'de I, G majör tonalite'de IV, F majör tonalite'de V olabilir. ("IV= C ise I=? ;V= C ise I =?" vb şekilde düşünerek.) Armonik minör armonizasyon'unda F minör tonalite'sinde V, E minör tonalite'sinde VI olabileceğini görüyoruz. Melodik minör armonizasyon'unda F minör tonalite'sinde V, G minör tonalite'sinde IV olabileceğini görüyoruz.

Biraz fazlaca uzun ve başlangıç düzeyinde olanlar için yüklü yazdığımın farkındayım, ama sonuçta sindirmek için 3 ay zamanınız var, aslında ömrünüzün sonuna kadar zamanınız var.

Gelecek sayıya yine sınav var, bu sefer haber veriyorum bakın, duyduk duymadık demeyin. Bu arada yukarıdaki soruların yanıtlarını da vereyim de, sonuçları kendiniz kontrol edin bari:
1.A 2.C 3.D# 4.C "çift#" 5.E "çift b" 6.C# 7a.M6 b.aug4 c.m6 d.m2 e.m3 f.aug2 g.dim7 h.dim3 ı.aug6 i.p4

"Müzik öğrenmek yaşam boyu süren bir iştir, keyfini çıkarmaya bakmak ve sabırlı olmak lazım" der Dandoldenyus (Can Barslan), ben yine de öğrencilerin saldırılarına maruz kalmadan olay yerinden uzaklaşayım yavaştan…